

Szczegółowe kryteria ocen z fizyki w klasie 7 Szkoły Podstawowej

Cele operacyjne Uczeń:	Wymagania			
	K	P	R	D
I - PIERWSZE SPOTKANIE Z FIZYKĄ				
• określa, czym zajmuje się fizyka	X			
• wymienia podstawowe metody badań stosowane w fizyce	X			
• rozróżnia pojęcia: obserwacja, pomiar, doświadczenie		X		
• rozróżnia pojęcia: ciało fizyczne i substancja oraz podaje odpowiednie przykłady	X			
• podaje przykłady osiągnięć fizyków cennych dla rozwoju cywilizacji (współczesnej techniki i technologii)				X
• wyjaśnia, co to są wielkości fizyczne i na czym polegają pomiary wielkości fizycznych; rozróżnia pojęcia: wielkość fizyczna i jednostka danej wielkości		X		
• charakteryzuje układ jednostek SI		X		
• podaje przykłady wielkości fizycznych wraz z ich jednostkami i symbolami w układzie SI; (długość, masa, temperatura, czas)		X		
• przelicza wielokrotności i podwielokrotności (mikro-, mili-, centy-, hekto-, kilo-, mega-)			X	
• przelicza jednostki czasu (sekunda, minuta, godzina)	X			
• szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku pomiaru, np. długości, czasu			X	
• zna podstawowe przyrządy pomiarowe (np. do pomiaru długości, czasu)	X			
• wyjaśnia, dlaczego żaden pomiar nie jest idealnie dokładny i co to jest niepewność pomiarowa oraz uzasadnia, że dokładność wyniku pomiaru nie może być większa niż dokładność przyrządu pomiarowego		X		
• posługuje się pojęciem niepewności pomiarowej; zapisuje wynik pomiaru wraz z jego jednostką oraz z uwzględnieniem informacji o niepewności			X	
• oblicza wartość średnią wyników pomiaru (np. długości, czasu)	X			
• wyznacza niepewność pomiarową przy pomiarach wielokrotnych				X
• wyjaśnia, co to są cyfry znaczące i zaokrągla wartości wielkości fizycznych do podanej liczby cyfr znaczących		X		
• wymienia i rozróżnia rodzaje oddziaływań (elektrostatyczne, grawitacyjne, magnetyczne, mechaniczne) oraz podaje przykłady oddziaływań	X			
• wykazuje na przykładach, że oddziaływania są wzajemne		X		
• wymienia i rozróżnia skutki oddziaływań (statyczne i dynamiczne) i podaje przykłady w życiu codziennym		X		
• odróżnia oddziaływania bezpośrednie i na odległość; podaje odpowiednie przykłady tych oddziaływań			X	
• podaje przykłady rodzajów i skutków oddziaływań (bezpośrednich i na odległość) inne niż poznane na lekcji				X
• posługuje się pojęciem siły jako miarą oddziaływań	X			
• posługuje się jednostką siły; wskazuje siłomierz jako przyrząd służący do pomiaru siły	X			
• doświadczalnie wyznacza wartość siły za pomocą siłomierza albo wagi analogowej lub cyfrowej (mierzy wartość siły za pomocą siłomierza)		X		
• stosuje pojęcie siły jako działania skierowanego (wektor); wskazuje wartość, kierunek i zwrot wektora siły		X		
• porównuje siły na podstawie ich wektorów			X	
• odróżnia wielkości skalarne (liczbowe) od wektorowych i podaje odpowiednie przykłady	X			
• buduje prosty siłomierz i wyznacza przy jego użyciu wartość siły, korzystając z opisu doświadczenia			X	
• buduje siłomierz według własnego projektu i wyznacza za jego pomocą wartość siły				X
• rozpoznaje i nazywa siły ciężkości i sprężystości	X			
• przeprowadza doświadczenie (wyznaczanie siły wypadkowej i siły równoważącej za pomocą siłomierza), korzystając z jego opisu		X		
• wyjaśnia pojęcie siły wypadkowej i siły równoważącej	X			

• wyznacza i rysuje siłę wypadkową dla sił o jednakowych kierunkach; ; określa jej cechy		X		
• określa zachowanie się ciała w przypadku działania na nie sił równoważących się	X			
• wyznacza i rysuje siłę wypadkową dla sił o jednakowych kierunkach i różnych zwrotach ; określa jej cechy			X	
• wyznacza i rysuje siłę wypadkową sił o różnych kierunkach				X
II. WŁAŚCIWOŚCI I BUDOWA MATERII				
• podaje przykłady zjawisk świadczące o cząsteczkowej budowie materii	X			
• wyjaśnia zjawisko zmiany objętości cieczy w wyniku mieszania się, opierając się na doświadczeniu modelowym			X	
• podaje podstawowe założenia cząsteczkowej teorii budowy materii		X		
• wyjaśnia, na czym polega zjawisko dyfuzji; podaje przykłady zjawiska dyfuzji w przyrodzie i w życiu codziennym	X			
• posługuje się pojęciem oddziaływań międzycząsteczkowych; odróżnia siły spójności od sił przylegania; rozpoznaje i opisuje te siły		X		
• wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady zjawisk opisywanych za pomocą oddziaływań międzycząsteczkowych (sił spójności i przylegania)		X		
• wymienia rodzaje menisków	X			
• opisuje występowanie menisku jako skutek oddziaływań międzycząsteczkowych		X		
• ^R na podstawie widocznego menisku danej cieczy w cienkiej rurce określa, czy większe są siły przylegania czy siły spójności			X	
• posługuje się pojęciem napięcia powierzchniowego i podaje przykłady występowania napięcia powierzchniowego wody	X			
• wyjaśnia napięcie powierzchniowe jako skutek działania sił spójności		X		
• określa wpływ detergentu na napięcie powierzchniowe wody	X			
• doświadczalnie demonstruje zjawisko napięcia powierzchniowego, korzystając z opisu		X		
• przeprowadza doświadczenia (badanie, jak detergent wpływa na napięcie powierzchniowe oraz od czego zależy kształt kropli), korzystając z ich opisów i przestrzegając zasad bhp;			X	
• wymienia czynniki zmniejszające napięcie powierzchniowe wody i wskazuje sposoby ich wykorzystywania w codziennym życiu człowieka	X			
• ilustruje działanie sił spójności na przykładzie mechanizmu tworzenia się kropli; tłumaczy formowanie się kropli w kontekście istnienia sił spójności				X
• rozróżnia trzy stany skupienia substancji; podaje przykłady ciał stałych, cieczy, gazów	X			
• rozróżnia substancje kruche, sprężyste i plastyczne; podaje przykłady ciał plastycznych, sprężystych, kruchych	X			
• wyjaśnia, że podział na ciała sprężyste, plastyczne i kruche jest podziałem nieostrym; ^R posługuje się pojęciem twardości minerałów			X	
• opisuje budowę mikroskopową ciał stałych, cieczy i gazów (strukturę mikroskopową substancji w różnych jej fazach)		X		
• określa i porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów		X		
• posługuje się pojęciem masy oraz jej jednostkami; podaje jej jednostkę w układzie SI	X			
• rozróżnia pojęcia: masa, ciężar ciała	X			
• wyznacza masę ciała za pomocą wagi laboratoryjnej; szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku		X		
• posługuje się pojęciem siły ciężkości; podaje wzór na ciężar	X			
• rozwiązuje typowe zadania z zastosowaniem wzoru na siłę ciężkości		X		
• rozwiązuje nietypowe (złożone) zadania z zastosowaniem wzoru na siłę ciężkości				X
• określa pojęcie gęstości; podaje związek gęstości z masą i objętością oraz jednostkę gęstości w układzie SI	X			
• wykonuje obliczenia, korzystając ze związku gęstości z masą i objętością		X		
• posługuje się tabelami wielkości fizycznych w celu odszukania gęstości substancji; porównuje gęstości substancji	X			
• rozwiązuje typowe zadania lub problemy, korzystając ze związku gęstości z masą i objętością			X	
• rozwiązuje nietypowe (złożone) zadania lub problemy , korzystając ze związku gęstości z masą i objętością				X
• mierzy: długość, masę, objętość cieczy; wyznacza objętość dowolnego ciała za pomocą cylindra miarowego	X			

• wyznacza gęstość substancji, z jakiej wykonany jest przedmiot o regularnym lub o nieregularnym kształcie oraz wyznacza gęstość cieczy korzystając z ich opisów		X		
III. HYDROSTATYKA I AEROSTATYKA				
• zna wzór na ciśnienie i jego jednostkę w układzie SI	X			
• rozwiązuje typowe zadania z wykorzystaniem zależności między ciśnieniem, parciem i polem powierzchni		X		
• rozwiązuje złożone zadania lub problemy z wykorzystaniem zależności między ciśnieniem, parciem i polem powierzchni			X	X
• wie od czego zależy ciśnienie hydrostatyczne	X			
• posługuje się pojęciem ciśnienia hydrostatycznego i atmosferycznego		X		
• wymienia nazwy przyrządów służących do pomiaru ciśnienia			X	
• stosuje do obliczeń związek między ciśnieniem hydrostatycznym a wysokością słupa cieczy i jej gęstością;		X		
• wskazuje w otaczającej rzeczywistości przykłady zjawisk opisywanych za pomocą praw i zależności dotyczących ciśnienia hydrostatycznego i atmosferycznego		X		
• wie co to są naczynia połączone i podaje ich przykłady		X		
• wyjaśnia zależność ciśnienia atmosferycznego od wysokości nad poziomem morza			X	
• ^R opisuje paradoks hydrostatyczny				X
• ^R opisuje doświadczenie Torricellego			X	
• rozwiązuje złożone zadania lub problemy z wykorzystaniem wzoru na ciśnienie hydrostatyczne				X
• posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów dotyczących ciśnienia hydrostatycznego i atmosferycznego			X	
• formułuje prawo Pascala i podaje przykłady jego zastosowania	X			
• doświadczalnie demonstruje prawo Pascala; opisuje przebieg pokazu		X		
• opisuje zastosowanie prawa Pascala w prasie hydraulicznej i hamulcach hydraulicznych			X	
• rozwiązuje zadania obliczeniowe lub problemy z wykorzystaniem prawa Pascala			X	X
• posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów dotyczących wykorzystywania prawa Pascala				X
• przeprowadza doświadczenia (wyznaczanie siły wyporu, od czego zależy jej wartość, i wykazanie, że jest ona równa ciężarowi wypartej cieczy),		X		
• podaje treść prawa Archimedesasa; wymienia cechy siły wyporu; ilustruje graficznie siłę wyporu	X			
• analizuje siły działające na ciała zanurzone w cieczach lub gazach, posługując się pojęciem siły wyporu i prawem Archimedesasa		X		
• oblicza wartość siły wyporu dla ciał zanurzonych w cieczy lub gazie		X		
• wyznacza gęstość cieczy lub ciał stałych, korzystając z prawa Archimedesasa			X	
• rozwiązuje typowe zadania z wykorzystaniem prawa Archimedesasa; wykonuje obliczenia i zapisuje wynik zgodnie z zasadami zaokrąglania		X		
• rozwiązuje złożone zadania lub problemy z wykorzystaniem prawa Archimedesasa			X	
• podaje warunki pływania ciał: kiedy ciało tonie, kiedy pływa częściowo zanurzone w cieczy i kiedy pływa całkowicie zanurzone w cieczy	X			
• rysuje siły działające na ciało, które pływa w cieczy, tkwi w niej zanurzone lub tonie; wyznacza, rysuje i opisuje siłę wypadkową		X		
• opisuje praktyczne zastosowanie prawa Archimedesasa i warunków pływania ciał; podaje przykłady wykorzystywania ich w otaczającej rzeczywistości		X		
• rozwiązuje proste zadania z wykorzystaniem warunków pływania ciał		X		
• rozwiązuje typowe zadania obliczeniowe z wykorzystaniem warunków pływania ciał;			X	
• rozwiązuje zadania złożone lub problemy z wykorzystaniem warunków pływania ciał				X
IV. KINEMATYKA				
• wie co to jest ruch; wskazuje przykłady ciał będących w ruchu w otaczającej rzeczywistości	X			
• wyjaśnia, na czym polega względność ruchu; podaje przykłady układów odniesienia		X		
• wyróżnia pojęcia toru i drogi i wykorzystuje je do opisu ruchu; podaje jednostkę drogi w układzie SI; przelicza jednostki drogi	X			

• odróżnia ruch prostoliniowy od ruchu krzywoliniowego; podaje przykłady ruchów prostoliniowego i krzywoliniowego	X			
• rozwiązuje proste i nietypowe zadania (problemy) dotyczące względności ruchu i wyznaczania drogi		X	X	
• podaje co to jest ruch jednostajny; podaje przykłady ruchu jednostajnego w otaczającej rzeczywistości	X			
• posługuje się pojęciem prędkości do opisu ruchu prostoliniowego; opisuje ruch jednostajny prostoliniowy; podaje jednostkę prędkości w układzie SI	X			
• oblicza wartość prędkości i przelicza jej jednostki (przelicza wielokrotności i podwielokrotności oraz jednostki czasu: sekunda, minuta, godzina); wykonuje obliczenia		X		
• odczytuje prędkość i przebytą odległość z wykresów zależności drogi i prędkości od czasu	X			
• wyznacza wartość prędkości i drogę z wykresów zależności prędkości i drogi od czasu dla ruchu prostoliniowego odcinkami jednostajnego oraz rysuje te wykresy		X		
• sporządza wykresy zależności prędkości i drogi od czasu dla ruchu jednostajnego prostoliniowego na podstawie podanych informacji			X	
• rozwiązuje typowe zadania z wykorzystaniem zależności między drogą, prędkością i czasem w ruchu jednostajnym prostoliniowym;		X		
• rozwiązuje nietypowe zadania (problemy) z wykorzystaniem zależności między drogą, prędkością i czasem w ruchu jednostajnym prostoliniowym			X	X
• odróżnia ruch niejednostajny (zmienny) od ruchu jednostajnego; podaje przykłady ruchu niejednostajnego w otaczającej rzeczywistości	X			
• rozróżnia pojęcia: prędkość chwilowa i prędkość średnia	X			
• wyjaśnia co to jest ruch jednostajnie przyspieszony i ruchem jednostajnie opóźniony		X		
• posługuje się pojęciem przyspieszenia; podaje jednostkę przyspieszenia w układzie SI	X			
• oblicza wartość przyspieszenia wraz z jednostką ; przelicza jednostki przyspieszenia		X		
• odczytuje przyspieszenie i prędkość z wykresów $a(t)$ i $V(t)$; rozpoznaje proporcjonalność prostą	X			
• wyznacza zmianę prędkości dla ruchu prostoliniowego jednostajnie zmiennego (przyspieszonego lub opóźnionego); oblicza prędkość końcową w ruchu jednostajnie przyspieszonym		X		
• wyznacza przyspieszenie z wykresów zależności prędkości od czasu dla ruchu prostoliniowego jednostajnie zmiennego (przyspieszonego lub opóźnionego)			X	
• ^R opisuje zależność drogi od czasu w ruchu jednostajnie przyspieszonym, gdy prędkość początkowa jest równa zero; stosuje tę zależność do obliczeń			X	
• rozwiązuje nietypowe zadania (problemy) z wykorzystaniem związku przyspieszenia ze zmianą prędkości i czasem			X	
• ^R posługuje się wzorem: $s = \frac{at^2}{2}$,			X	X
• wyjaśnia, że w ruchu jednostajnie przyspieszonym bez prędkości początkowej odcinki drogi pokonywane w kolejnych sekundach mają się do siebie jak kolejne liczby nieparzyste; stosuje tę zasadę w zadaniach			X	X
• identyfikuje rodzaj ruchu na podstawie wykresów zależności drogi, prędkości i przyspieszenia od czasu; rozpoznaje proporcjonalność prostą	X			
• odczytuje dane z wykresów zależności drogi, prędkości i przyspieszenia od czasu dla ruchów prostoliniowych: jednostajnego i jednostajnie przyspieszonego	X			
• analizuje wykresy zależności drogi i prędkości od czasu dla ruchu prostoliniowego jednostajnego; porównuje ruchy na podstawie nachylenia wykresu		X		
• analizuje wykresy zależności prędkości, przyspieszenia i ^R drogi od czasu dla ruchu prostoliniowego jednostajnie przyspieszonego bez prędkości początkowej; porównuje ruchy na podstawie nachylenia wykresu zależności prędkości i ^R drogi od czasu do osi czasu		X	^R X	
• wyjaśnia, że droga w dowolnym ruchu jest liczbowo równa polu pod wykresem zależności prędkości od czasu			X	
• ^R analizuje wykres zależności prędkości od czasu dla ruchu prostoliniowego jednostajnie przyspieszonego z prędkością początkową i wyprowadza wzór na obliczanie drogi				X
• rozwiązuje różne zadania związane z analizą wykresów zależności drogi i prędkości od czasu dla ruchów prostoliniowych: jednostajnego i jednostajnie zmiennego			X	X
V. DYNAMIKA				
• podaje treść pierwszej zasady dynamiki Newtona	X			
• planuje i przeprowadza doświadczenie w celu zilustrowania I zasady dynamiki; opisuje przebieg doświadczenia;			X	
• wyjaśnia, na czym polega bezwładność ciał; wskazuje przykłady bezwładności w otaczającej rzeczywistości		X		

• posługuje się pojęciem masy jako miary bezwładności ciał		X		
• analizuje zachowanie się ciał na podstawie pierwszej zasady dynamiki		X		
• rozwiązuje proste (typowe) zadania z wykorzystaniem pierwszej zasady dynamiki Newtona; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe		X		
• rozwiązuje złożone zadania lub problemy z wykorzystaniem pierwszej zasady dynamiki Newtona			X	
• przeprowadza doświadczenia (badanie ruchu ciała pod wpływem sił, które się nie równoważą), korzystając z ich opisów i przestrzegając zasad bhp; formułuje wnioski		X		
• na podstawie wyników doświadczenia oblicza przyspieszenie ciała ze wzoru na drogę w ruchu jednostajnie przyspieszonym				X
• podaje treść drugiej zasady dynamiki Newtona; definiuje jednostkę siły w układzie SI (1 N) i posługuje się jednostką siły	X			
• rozpoznaje zależność rosnącą bądź malejącą oraz proporcjonalność prostą na podstawie danych z tabeli; posługuje się proporcjonalnością prostą	X			
• analizuje zachowanie się ciał na podstawie II zasady dynamiki		X		
• stosuje do obliczeń związek między siłą i masą a przyspieszeniem;		X		
• rozwiązuje typowe i nietypowe zadania (problemy) z wykorzystaniem związku między siłą i masą a przyspieszeniem			X	X
• przeprowadza doświadczenie - rozpoznaje i nazywa siły działające na spadające ciała (siły ciężkości i oporów ruchu)	X			
• opisuje spadanie swobodne jako przykład ruchu jednostajnie przyspieszonego		X		
• porównuje czas spadania swobodnego i rzeczywistego różnych ciał z danej wysokości		X		
• rozwiązuje typowe zadania lub problemy dotyczące swobodnego spadania ciał; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe		X		
• rozwiązuje zadania obliczeniowe dotyczące swobodnego spadania ciał (oblicza wysokość, z jakiej spada ciało, oraz jego prędkość końcową)			X	X
• analizuje i wyjaśnia wyniki przeprowadzonych doświadczeń (badanie wzajemnego oddziaływania ciał),		X		
• podaje treść trzeciej zasady dynamiki Newtona	X			
• opisuje wzajemne oddziaływanie ciał, posługując się III zasadą dynamiki		X		
• przeprowadza doświadczenie w celu zademonstrowania zjawiska odrzutu, korzystając z opisu doświadczenia		X		
• opisuje zjawisko odrzutu i wskazuje jego przykłady w otaczającej rzeczywistości		X		
• rozwiązuje typowe zadania lub problemy dotyczące wzajemnego oddziaływania ciał; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe		X		
• ^R rozwiązuje zadania obliczeniowe dotyczące pędu i zasady zachowania pędu			X	X
• posługuje się pojęciem sił oporów ruchu; podaje ich przykłady w różnych sytuacjach praktycznych i opisuje wpływ na poruszające się ciała	X			
• przeprowadza doświadczenie (badanie, od czego zależy tarcie), korzystając z jego opisu; zapisuje wyniki pomiarów i formułuje wnioski	X			
• analizuje i wyjaśnia wyniki przeprowadzonego doświadczenia; podaje przyczynę działania siły tarcia i wyjaśnia, od czego zależy jej wartość		X		
• stosuje pojęcie siły tarcia jako działania skierowanego (wektor); wskazuje wartość, kierunek i zwrot wektora siły tarcia		X		
• rozróżnia tarcie statyczne i kinetyczne	X			
• opisuje i rysuje siły działające na ciało wprawiane w ruch (lub poruszające się) oraz wyznacza i rysuje siłę wypadkową		X		
• ^R podaje wzór na obliczanie siły tarcia			X	
• opisuje znaczenie tarcia w życiu codziennym; wyjaśnia na przykładach, kiedy tarcie i inne opory ruchu są pożyteczne, a kiedy niepożądane oraz wymienia sposoby zmniejszania lub zwiększania oporów ruchu (tarcia)		X		
• analizuje opór powietrza podczas ruchu spadochroniarza			X	
• rozwiązuje typowe zadania lub problemy dotyczące występowania oporów ruchu; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe		X		
VI. PRACA, MOC, ENERGIA				
• posługuje się pojęciem energii; podaje przykłady różnych jej form	X			
• odróżnia pracę w sensie fizycznym od pracy w języku potocznym; wskazuje przykłady wykonania pracy mechanicznej w otaczającej rzeczywistości	X			

• podaje wzór na obliczanie pracy i jej jednostkę w układzie SI; wyjaśnia, kiedy została wykonana praca 1 J	X			
• wyjaśnia, kiedy mimo działającej na ciało siły praca jest równa zero; wskazuje odpowiednie przykłady w otaczającej rzeczywistości			X	
• ^R wyjaśnia sposób obliczania pracy, gdy kierunek działającej na ciało siły nie jest zgodny z kierunkiem jego ruchu			X	
• rozwiązuje typowe zadania z wykorzystaniem związku pracy z siłą i drogą, na jakiej została wykonana; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe		X		
• rozwiązuje nietypowe zadania (problemy) z wykorzystaniem związku pracy z siłą i drogą, na jakiej została wykonana lub umiarkowanie trudne			X	
• rozwiązuje złożone zadania obliczeniowe dotyczące energii i pracy; wykorzystuje ^R geometryczną interpretację pracy				X
• posługuje się pojęciem mocy; porównuje moce różnych urządzeń		X		
• podaje i opisuje wzór na obliczanie mocy (iloraz pracy i czasu, w którym praca została wykonana) oraz jej jednostkę w układzie SI	X			
• ^R wyjaśnia, co to jest koń mechaniczny (1 KM)			X	
• podaje, opisuje i stosuje wzór na obliczanie mocy chwilowej ($P = F \cdot v$)			X	
• rozwiązuje typowe zadania z wykorzystaniem związku pracy z siłą i drogą, na jakiej została wykonana		X		
• rozwiązuje nietypowe zadania (problemy) z wykorzystaniem związku pracy z siłą i drogą, na jakiej została wykonana lub umiarkowanie trudne			X	
• rozwiązuje złożone zadania obliczeniowe dotyczące mocy; szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku i na tej podstawie ocenia wyniki obliczeń				X
• posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów (w tym popularnonaukowych) dotyczących mocy różnych urządzeń			X	
• rozróżnia pojęcia: praca i energia; wyjaśnia, co rozumiemy przez pojęcie energii oraz kiedy ciało zyskuje energię, a kiedy ją traci; wskazuje przykłady w otaczającej rzeczywistości	X			
• wyjaśnia, kiedy ciało ma energię potencjalną grawitacji; opisuje wykonaną pracę jako zmianę energii	X			
• podaje i opisuje zależność przyrostu energii potencjalnej grawitacji ciała od jego masy i wysokości, na jaką ciało zostało podniesione ($\Delta E = m \cdot g \cdot h$)		X		
• rozwiązuje typowe zadania z wykorzystaniem wzoru na energię potencjalną grawitacji;		X		
• rozwiązuje zadania nietypowe (problemy) z wykorzystaniem wzoru na energię potencjalną grawitacji lub umiarkowanie trudne			X	
• posługuje się pojęciem energii kinetycznej; wskazuje przykłady ciał posiadających energię kinetyczną w otaczającej rzeczywistości	X			
• podaje wzór na energię kinetyczną i stosuje go do obliczeń		X		
• rozwiązuje zadania nietypowe (problemy) z wykorzystaniem wzoru na energię kinetyczną			X	X
• wymienia rodzaje energii mechanicznej; wskazuje przykłady przemian energii mechanicznej w otaczającej rzeczywistości	X			
• posługuje się pojęciem energii mechanicznej jako sumy energii kinetycznej i potencjalnej; podaje zasadę zachowania energii mechanicznej	X			
• wykorzystuje zasadę zachowania energii do opisu zjawisk oraz wskazuje ich przykłady w otaczającej rzeczywistości		X		
• rozwiązuje typowe zadania z wykorzystaniem zasady zachowania energii mechanicznej; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe		X		
• rozwiązuje nietypowe zadania (problemy) lub umiarkowanie trudne zadania obliczeniowe z wykorzystaniem zasady zachowania energii mechanicznej oraz wzorów na energię potencjalną grawitacji i energię kinetyczną			X	
• rozwiązuje złożone zadania obliczeniowe z wykorzystaniem zasady zachowania energii mechanicznej oraz wzorów na energię potencjalną grawitacji i energię kinetyczną; szacuje rząd wielkości spodziewanego wyniku i na tej podstawie ocenia wyniki obliczeń				X
VII. TERMODYNAMIKA				
• przeprowadza doświadczenie (obserwacja zmian temperatury ciał w wyniku wykonania nad nimi pracy), korzystając z jego opisu i przestrzegając zasad bhp; formułuje wnioski	X			
• posługuje się pojęciem temperatury	X			
• posługuje się pojęciem energii wewnętrznej; określa jej związek z liczbą cząsteczek, z których zbudowane jest ciało; podaje jednostkę w układzie SI		X		
• wykazuje, że energię układu (energję wewnętrzną) można zmienić, wykonując nad nim pracę		X		
• określa temperaturę ciała jako miarę średniej energii kinetycznej cząsteczek, z których jest zbudowane ciało		X		
• wyjaśnia związek między energią kinetyczną cząsteczek i temperaturą			X	
• posługuje się skalami temperatur (Celsjusza, Kelvina,); wskazuje jednostkę temperatury w układzie SI; podaje temperaturę zera bezwzględnego		X		
• przelicza temperaturę w skali Celsjusza na temperaturę w skali Kelvina i odwrotnie;			X	
• rozwiązuje typowe i nietypowe zadania związane z energią wewnętrzną i temperaturą; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe		X	X	

• podaje przykłady zmiany energii wewnętrznej spowodowanej wykonaniem pracy lub przepływem ciepła w otaczającej rzeczywistości	X		
• podaje warunek i kierunek przepływu ciepła; stwierdza, że ciała o równej temperaturze pozostają w stanie równowagi termicznej	X		
• opisuje możliwość wykonania pracy kosztem energii wewnętrznej; podaje przykłady praktycznego wykorzystania tego procesu			X
• podaje treść pierwszej zasady termodynamiki ($\Delta E = W + Q$)		X	
• rozwiązuje typowe zadania z wykorzystaniem związków: $\Delta E_w = W$ i $\Delta E_w = Q$; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe		X	
• rozwiązuje nietypowe zadania (problemy) związane z ze zmianą energii wewnętrznej lub umiarkowanie trudne zadania obliczeniowe z wykorzystaniem pierwszej zasady termodynamiki			X
• rozwiązuje złożone zadania obliczeniowe związane ze zmianą energii wewnętrznej; szacuje i ocenia wyniki obliczeń			X
• przeprowadza doświadczenie ilustrujące wykonanie pracy przez rozprężający się gaz, korzystając z jego opisu i przestrzegając zasad bhp; analizuje wyniki i formułuje wnioski			X
• doświadczalnie bada zjawisko przewodnictwa cieplnego i określa, który z badanych materiałów jest lepszym przewodnikiem ciepła		X	
• rozróżnia materiały o różnym przewodnictwie; wskazuje przykłady w otaczającej rzeczywistości	X		
• wymienia sposoby przekazywania energii w postaci ciepła; wskazuje odpowiednie przykłady w otaczającej rzeczywistości	X		
• opisuje zjawisko przewodnictwa cieplnego oraz rolę izolacji cieplnej		X	
• opisuje ruch cieczy i gazów w zjawisku konwekcji		X	
• informuje o przekazywaniu ciepła przez promieniowanie; wykonuje i opisuje doświadczenie ilustrujące ten sposób przekazywania ciepła	X		
• rozwiązuje zadania związane z przepływem ciepła; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe		X	X
• przeprowadza doświadczenia (badanie, od czego zależy ilość pobranego przez ciało ciepła), korzystając z jego opisu i przestrzegając zasad bezpieczeństwa; formułuje wnioski		X	
• wyjaśnia, co określa ciepło właściwe; posługuje się pojęciem ciepła właściwego wraz z jego jednostką w układzie SI	X		
• podaje i opisuje wzór na obliczanie ciepła właściwego		X	
• wyjaśnia, jak obliczyć ilość ciepła pobranego (oddanego) przez ciało podczas ogrzewania (oziębienia); podaje wzór ($Q = c \cdot m \cdot \Delta T$)		X	
• posługuje się tabelami wielkości fizycznych w celu odszukania ciepła właściwego; porównuje wartości ciepła właściwego różnych substancji	X		
• doświadczalnie wyznacza ciepło właściwe wody z użyciem czajnika elektrycznego lub grzałki o znanej mocy, termometru, cylindra miarowego lub wagi; ocenia wynik		X	
• wyprowadza wzór potrzebny do wyznaczenia ciepła właściwego wody z użyciem czajnika elektrycznego lub grzałki o znanej mocy			X
• rozwiązuje zadania z wykorzystaniem zależności $Q = c \cdot m \cdot \Delta T$; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe; przelicza wielokrotności i podwielokrotności oraz jednostki czasu; wykonuje		X	X
• zna zasadę bilansu cieplnego			X
• rozwiązuje zadania z wykorzystaniem zasady bilansu cieplnego			X
• rozróżnia i nazywa zmiany stanów skupienia: topnienie, krzepnięcie, parowanie, skraplanie, sublimację, resublimację oraz wskazuje przykłady tych zjawisk	X		
• przeprowadza doświadczenie (obserwacja zmian stanu skupienia wody), korzystając z jego opisu i przestrzegając zasad bezpieczeństwa; zapisuje wyniki obserwacji	X		
• opisuje jakościowo zmiany stanów skupienia: topnienie, krzepnięcie, parowanie, skraplanie, sublimację, resublimację		X	
• rozwiązuje proste, nieobliczeniowe zadania związane ze zmianami stanów skupienia ciał; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe	X		
• rozwiązuje nietypowe nieobliczeniowe zadania (problemy) związane ze zmianami stanów skupienia ciał		X	
• przeprowadza doświadczenie (obserwacja topnienia substancji), korzystając z jego opisu i przestrzegając zasad bezpieczeństwa; zapisuje wyniki obserwacji i wyciąga wnioski	X		
• analizuje zjawiska topnienia i krzepnięcia jako procesy, w których dostarczanie energii w postaci ciepła nie powoduje zmiany temperatury		X	
• wyznacza temperaturę topnienia wybranej substancji (mierzy czas i temperaturę, zapisuje wyniki pomiarów (wraz z ich jednostkami i z uwzględnieniem informacji o niepewności)		X	
• porównuje topnienie kryształów i ciał bezpostaciowych		X	
• na schematycznym rysunku (wykresie) ilustruje zmiany temperatury w procesie topnienia dla ciał krystalicznych i bezpostaciowych		X	
• posługuje się pojęciem ciepła topnienia wraz z jednostką w układzie SI; podaje wzór na ciepło topnienia			X

• posługuje się tabelami wielkości fizycznych w celu odzyskania temperatury topnienia i ^R ciepła topnienia, porównuje te wartości dla różnych substancji	X			
• wyjaśnia, co dzieje się z energią pobieraną (lub oddawaną) przez mieszaninę substancji w stanie stałym i ciekłym podczas topnienia (lub krzepnięcia) w stałej temperaturze			X	
• analizuje zjawiska sublimacji i resublimacji jako procesy, w których dostarczanie energii w postaci ciepła nie powoduje zmiany temperatury		X		
• rozwiązuje zadania związane z topnieniem lub krzepnięciem; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe	X	X	X	
• przeprowadza doświadczenia (badanie, od czego zależy szybkość parowania, obserwacja wrzenia), korzystając z ich opisu i przestrzegając zasad bezpieczeństwa;		X		
• wyjaśnia, od czego zależy szybkość parowania	X			
• doświadczalnie demonstruje zjawiska wrzenia i skraplania i analizuje te zjawiska jako procesy, w których dostarczanie energii w postaci ciepła nie powoduje zmiany temperatury		X		
• posługuje się pojęciem temperatury wrzenia	X			
• wyznacza temperaturę wrzenia wybranej substancji, np. wody		X		
• ^R posługuje się pojęciem ciepła parowania wraz z jednostką w układzie SI; podaje wzór na ciepło parowania			X	
• posługuje się tabelami wielkości fizycznych w celu odzyskania temperatury wrzenia i ^R ciepła parowania, porównuje te wartości dla różnych substancji	X			
• ^R wyjaśnia zależność temperatury wrzenia od ciśnienia			X	
• rozwiązuje zadania związane z parowaniem (wrzeniem) lub skraplaniem; wyodrębnia z tekstów i rysunków informacje kluczowe	X	X	X	